

De Houtse standerdmolen

Door: Marinus van den Elsen, foto's: Frans de Vries, Mario Coolen, RHCE, internet.

In vijftiende eeuw is er sprake van een molen op 't Hout, al was dit geen windmolen. Het recht om de wind te gebruiken kwam aan de Heer van Myerle toe. Dit betekende dat de heer het alleenrecht had om een windmolen te (laten) bouwen en die te exploiteren. Een dergelijke molen werd een 'banmolen' genoemd. De boeren van 't Hout waren daarom verplicht om hun graan te laten malen op de molen van Mierlo. Al maakten zij ook gebruik van de Helmondse molen bij de Goorloop aan de Mierloseweg en de Stiphoutse molen.

Molen in de Slegersstraat

Al in 1594 is er sprake van een 'molenhuys' in de Slegersstraat. Het molenhuis met bijbehorende akker diende als onderpand voor een geldlening die IJsbrant Thomaes en zijn vrouw aangingen. Het ging hierbij niet om een windmolen, want dat was in die tijd niet weggelegd voor 'gewone' mensen. Het 'recht op wind' berustte, zoals gezegd, bij de Heer van Myerle. Waarschijnlijk werd de molen aangedreven door een paard of os; een zogenaamde rosmolen. Het feit dat de molen aan de Slegersstraat lag zou er op kunnen duiden dat het een oliemolen was. Olie werd 'geslagen' uit het zaad van vlas (lijnzaad), een gewas dat hier veelvuldig werd geteeld. De naam Slegersstraat kan hieruit verklaard worden, want het woord 'sleger' is afgeleid van 'olieslager'. Hoe lang de oliemolen in de Slegersstraat heeft bestaan is onbekend.

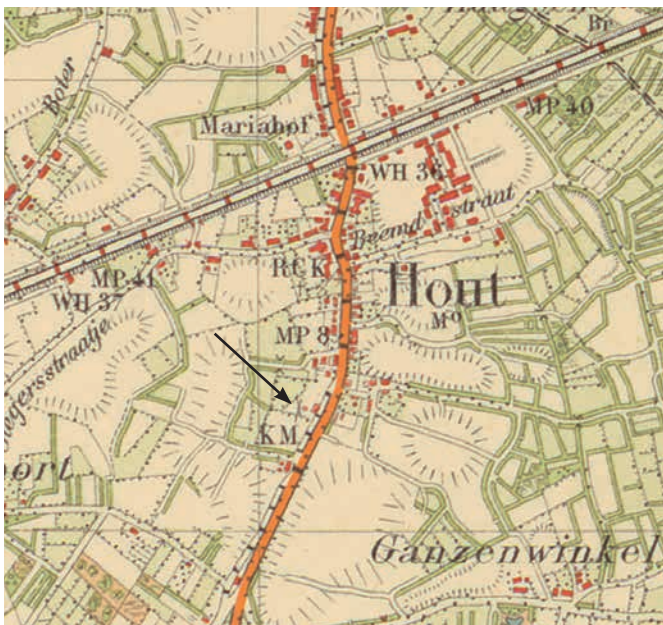
Bouw van een windmolen

Rond 1700 had de Heer van Mierlo plannen om een windmolen op te richten aan de Schutsboom, maar deze werden gedwarsboomd door de Heer van Helmond. Het zou nog tot het eind van de 19de eeuw duren voordat Mierlo-Hout een eigen windmolen kreeg. Godefridus van Stekelenburg zag wel mogelijkheden voor een molen op 't Hout.

Op 21 januari 1888 verkocht Hendrik van den Boogaard een perceel weiland aan Godefridus voor het oprichten van een windmolen. Het weiland lag aan de Houtsche straat (huidige Hoofdstraat). Een jaar later kocht Godefridus van Stekelenburg een zogenaamde standerdmolen in Zeelst. Hij liet de molen afbreken om deze in 1889 op 't Hout weer te herbouwen.

De Houtse molen rond 1925. Op de voorgrond is de tramlijn te zien.

De initialen KM (zie pijl) geven de plaats van de korenmolen aan op onderstaande kaart uit 1900

BINNENBRAND TE MIERLO-HOUT.

Men meldt ons uit Mierlo-Hout,
d.d. 6 Maart:

Heden-namiddag heeft een binnenbrand gewoed in de maalderij van den graanhandelaar A. van Stekelenburg, aan de Houtschestraat, alhier. Tengevolge van het te hoog oplaaien van de vlam van den gloelkop van den ruw-ollemotor vatte de zoldering vlam, waarin reeds een groot gat was gebrand, toen de brand werd ontdekt. Ook had het vuur zich toen reeds medegeedeeld aan eenige zakken graan en kippenvoer. Uit de buurt kwam weldra hulp opdagen en het duurde niet lang of men had met emmers water de vlammen weten te blussen. De reeds onderweg zijnde brandweer uit Mierlo kon terugkeeren nog voor zij de plaats van den brand had bereikt. Met dit al is de schade mede tengevolge van het geworpen bluschwater niet onaanzienlijk; ook de motor liep eenige averij op. Zij wordt echter door verzekering gedekt.

Bericht in de 'Provinciale Noordbrabantsche en 's Hertogenbossche courant', 7 maart 1939

Gevraagd voor Mierlo-Hout
NETTE JONGEN
voor transportfiets en hulp op
den molen.
A. van Stekelenburg, Molenaar,
Houtschestraat 61, Mierlo-Hout

Advertentie in 'De Zuidwillemsvaart',
2 augustus 1939

Houten standermolen

De Houtse molen was een standermolen: een kast die het maalwerk en de wieken bevatte en die op een verticale standaard op de wind gedraaid kon worden. De standaard en de schragende balken werden op vier gemetselde blokken (poeren of teerlingen) geplaatst. De molen was geheel van hout, uitgezonderd de maalstenen, het molenijzer en de teerlingen. Een dergelijke molen was kwetsbaar en sleet relatief snel door gebruik.

Geen molen in de Windmolenstraat

Je zou vermoeden dat de molen op de hoek van de Hoofdstraat en de Windmolenstraat heeft gestaan. Maar niets is minder waar. Ook in de vlakbij gelegen 'Molenwijk' zijn de straatnamen als Kastmolen, Schorsmolenpad en Korenmolen enigzins misleidend, want ook hier heeft nooit een molen gestaan. De Houtse molen stond op het perceel waar nu Aldi gevestigd is. Voorheen stonden daar de gebouwen van de Cehave (Coöperatieve Handelsvereniging).

Landelijke foto gemaakt door Frans de Vries. Op de voorgrond melkt een meisje de koeien.

Molen als reclamezuil

Een tijd lang diende de Houtse molen als reclamezuil. De Bredase firma Hero Conserven liet een zijde van de molen beschilderen met reclame. De oppervlakte van de beschildering was zo'n 20 m². De stilgelegde molen had altijd dezelfde stand en de reclame was al van verre te zien als je uit de richting van Mierlo kwam.

Molenaarsgeslacht Van Stekelenburg

Godefridus van Stekelenburg werd geboren in Oirschot op 10 maart 1855. Hij was een telg uit de oude Brabantse molenaarsfamilie Van Stekelenburg. Godefridus leerde het malen op de in 1944 verdwenen wind- en watermolen van Casteren (gemeente Bladel). Voordat hij de molen op 't Hout liet bouwen, was hij molenaar op de Elderse molen in Mierlo. Tot aan 1937 bemaalden Godefridus en zijn zoon Alfons de Houtse molen. Aanvankelijk bezat de molen twee koppelstenen, waarvan een koppel werd gebruikt voor het malen van boekweit. Toen de vraag naar dit produkt sterk terugliep werd een koppelsteen uitgebrouwen. Boekweit werd veel gebruikt voor het bakken van pannenkoeken alsmede voor de slacht onder andere voor het maken van balkenbrij.

Na het overlijden van Godefridus in 1937 verkastte Alfons naar Aarle-Rixtel waar hij in de levensmiddelenzaak van zijn broer aan de slag ging. De molen werd door de erfgenamen verkocht aan een familielid; Antonius Johannes van Stekelenburg, afkomstig van de watermolen te Boxtel. Deze ging voortvarend te werk. De molen werd stilgelegd en de productie overgebracht naar de naastgelegen maalderij waar hij een ruw-olie motor liet installeren. In 1938 verkocht hij de molen voor afbraak voor f 300,-. De molenroeden gingen naar de molen van Swartbroek (L) en het eikenhout naar de fa. Janssen te Mierlo-Hout voor het maken en restaureren van eikehouten kasten.

Op de locatie van de molen kwam de vestiging van C.A.V. Mierlo-Hout oftewel de Boerenbond, in de volksmond 't pakhois genoemd.

't Pakhois

Op de locatie van de molen kwam de vestiging van C.A.V. Mierlo-Hout oftewel de Boerenbond, in de volksmond 't pakhois genoemd. Hier konden boeren uit de omgeving terecht voor alle benodigdheden om het boerenbedrijf te runnen. De Boerenbond was een coöperatieve aan- en verkoopvereniging. Ze beschikte tevens over een eigen stierhouderij, fok- en controlevereniging en eierbond. De bond kende haar eigen standorganisaties zoals de boerenbond, de boerinnenbond en de jonge boerenstand (later KPJ). In 1996 fuseerde de Boerenbond van Mierlo-Hout met die van Helmond, samen met Stiphout en Mierlo. De nieuwe voorzitter werd Maria Kuijpers-Schepers uit Brandevoort.

De Landbouwschool

Links naast de Boerenbond werd begin jaren vijftig van de vorige eeuw de Landbouwschool gebouwd. Het was een ontwerp van de Helmondse architect Cor Roffelsen.

Aanvankelijk werden de landbouwlessen gegeven in het Unitasgebouw bij de Luciakerk. Dit gebeurde in de avond door onderwijzers met een landbouwakte. Op 1 september 1954 werd de NCB Landbouwschool Pius X in gebruik genomen. Tientallen jaren lang genoot menig boerenzoon uit de wijde omtrek hier zijn opleiding. In de jaren negentig ging de Landbouwschool op in de Helicon MBO Helmond oftewel De Groene Campus. Dat nu gevestigd is op Suytkade in Helmond.

Bronnen:

- De standerdmolen te Mierlo-Hout, P.W.E.A. van Bussel, juni 1974
- Opt Hout, Theo Meulendijks en Jan Vogels, 2003
- Een beeld van een kerkdorp Mierlo-Hout, Jan Huijbers, 1984
- Allemansmolen.nl
- Delpher.nl

Links naast de Boerenbond stond vanaf 1954 de NCB Landbouwschool Pius X. Het gebouw was een ontwerp van architect Cor Roffelsen.